

Beleid en omgeving

Boeren die hun bedrijf
verbreden, zijn echte pioniers.
Ze betreden nieuwe paden
die nog niet door anderen
platgelopen zijn. Ze kunnen
daarom vaak niet of nauwelijks
te rade bij mensen met
ervaring. Bijna alles moeten
ze zelf uitvinden. Bij alle
diversiteit in de multi-
functionele landbouw hebben
ze één gemeenschappelijk
kenmerk: ze hebben plezier
in het pionieren.

De pioniersmentaliteit van ondernemers in de multifunctionele landbouw maakt hen ook opgewassen tegen de moeilijkheden die zeker de eerste bedrijven in een bepaalde sector tegenkomen. Wetgeving loopt immers altijd achter bij innovatie. Wie iets nieuws verzint, valt al snel buiten de regelgeving. En het vergt doorzettingsvermogen om daarmee om te gaan. Noodzaak om kennis en vaardigheden op te doen vloeit voort uit snel veranderende omstandigheden. Gemeenten wisten in eerste instantie vaak niet wat ze met multifunctionele bedrijven aan moesten. Het bestemmingsplan, de leidraad van hun handelen, gaat uit van ruimtelijke scheiding. Hier de landbouw, daar de zorginstellingen. Op de ene plek vee, op de andere natuur. Kinderopvang in het dorp, buiten het dorp het groen. Multifunctionele bedrijven combineren juist functies, in plaats van ze te scheiden. Dus én vee én zorg, op één en hetzelfde bedrijf.

Omslag gaande

Dat heeft een omslag gevergden en die is nog steeds gaande. Nu de multifunctionele sector zich steeds verder ontwik-

CERTIFICERING

Als de maatschappelijke effecten meetbaar worden gemaakt en er vervolgens normen aan worden verbonden, spreken we van certificering. Als die effecten voor een bepaald gebied worden gespecificeerd, spreken we over gebiedscertificering. Met dit instrument kunnen bedrijven op een transparante wijze hun bijdrage aan hun omgeving aantonen op terreinen zoals: beeldkwaliteit, cultuurhistorie, gemeenschap, natuur, landschap, klanttevredenheid, gastvrijheid, ondernemerschap en economie. Certificering kan de weg vormen naar meer ondernemersruimte, voor een individueel bedrijf of voor een groep bedrijven.

kelt als een serieus alternatief voor de gangbare landbouw, wordt actieve ondersteuning normaler. Je ziet dan ook steeds meer gemeenten die beleid maken op het gebied van de multifunctionele landbouw. Die nadenken over wat wel en niet mag en actief bepalen welke kant zij op willen met het landelijk gebied.

Wet- en regelgeving blijft desondanks een lastig punt voor veel van de bedrijven. De groeiende aandacht gaat niet altijd gepaard met extra planologische handelingsruimte. Maar de problemen worden steeds vaker onderkend en provincies en gemeenten zoeken naar nieuwe instrumenten. Zo zijn er experimenten waarin de ondernemer zijn bedrijf mag ontwikkelen in ruil voor een tegenprestatie. Dat kan bijvoorbeeld behoud en versterking van het landschap zijn.

Ook op een hoger niveau – Nederland en de Europese Unie – zijn beleidsmakers steeds vaker van mening dat het platteland meer is dan een plek waar boeren voedsel produceren. Het gaat ook om leefbaarheid van het buitengebied, versterking van de regionale economie, behoud en ontwikkeling van natuur en landschap, voedselzekerheid

en –veiligheid. Dan is het logisch dat agrarische bedrijven meer doen dan alleen het produceren van voedsel.

Tegenstrijdige regels

Elke ondernemer die extra producten of diensten wil aanbieden, krijgt te maken met regels. De praktijk leert dat die niet altijd helder zijn, en soms zelfs met elkaar in tegenspraak. Dat geldt voor de ‘gewone’ landbouw al, maar voor de multifunctionele bedrijven nog sterker.

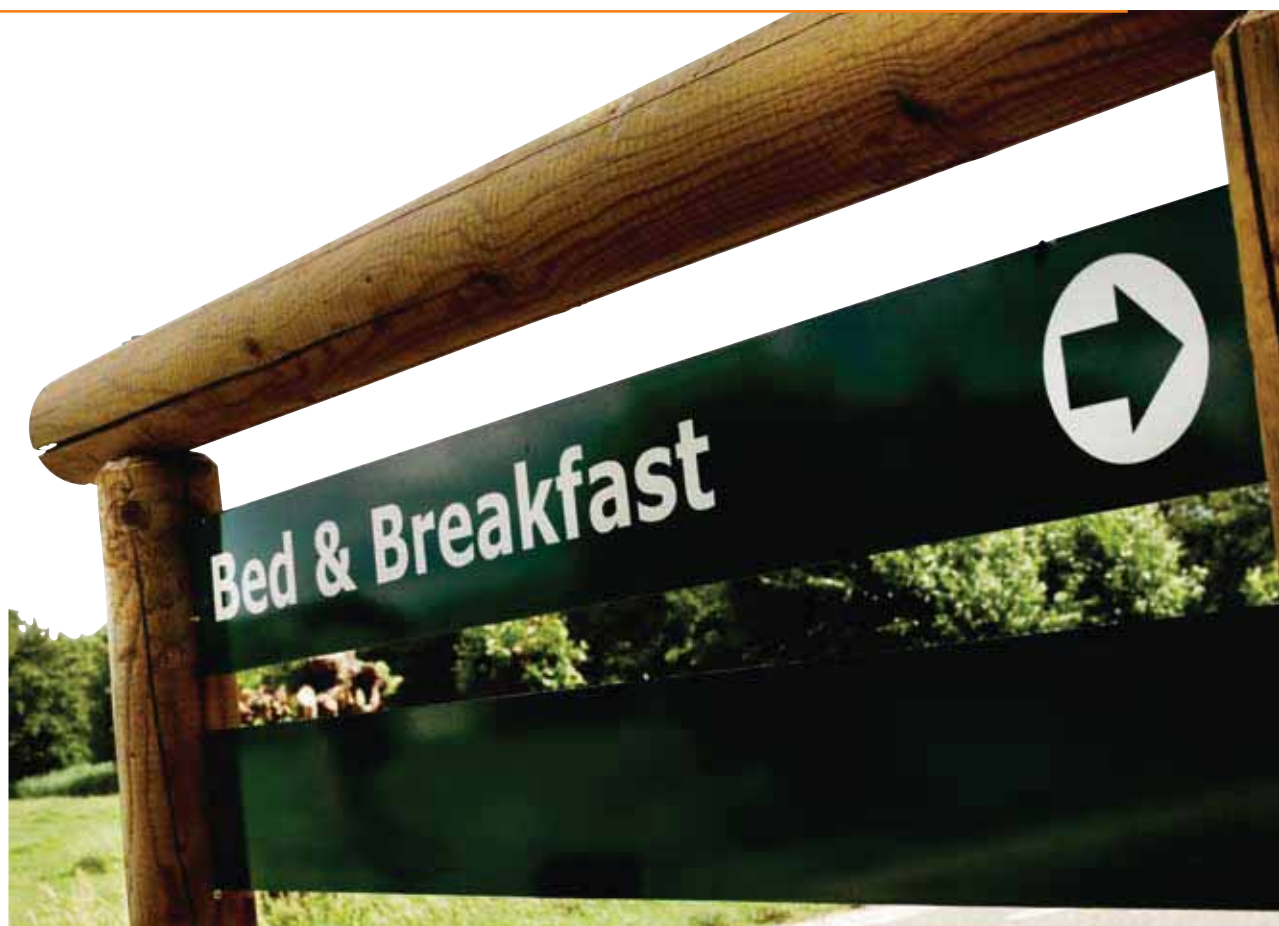
Die combineren immers activiteiten op verschillende gebieden en voor elk van die gebieden geldt specifieke wet- en regelgeving. De boer die zich stort op streekproducten, krijgt te maken met hygiënevoorschriften en –protocollen. Kinderopvang op de boerderij is gebonden aan strenge regels, ontworpen voor kinderdagverblijven.

De ondernemers moeten zich dus naast de regels voor de landbouw aan andere sets van regels houden. Die sets zijn vaak niet afgestemd op een combinatie met agrarische activiteiten (of met elkaar).

Als de nevenactiviteiten erg kleinschalig zijn, doet zich nog een ander probleem voor. Het is dan lastiger voor een onder-

AANSPRAKELIJKHEID

De ondernemer is er verantwoordelijk voor dat bezoekers geen letsel of schade oplopen. Als het toch gebeurt, kan het bedrijf hiervoor aansprakelijk worden gesteld. Die aansprakelijkheid gaat ver. Als een bezoekend kind zich verwondt op een trampoline voor de eigen kinderen, aangeduid met een bordje ‘Verboden Toegang’, dan is de ondernemer toch verantwoordelijk en dus aansprakelijk. Voor deze aansprakelijkheid kan de ondernemer zich verzekeren.

nemer om aan alle verschillende eisen te voldoen. De investeringen zijn bovendien duur en er komen meerdere contro-
leurs over de vloer die allemaal moeten worden betaald.

Van de ander kant is het ook voor beleidsmakers niet zo simpel om te bepalen wat wel en niet mag. Als een bedrijf een kopje koffie of een biertje schenkt na afloop van de vergadering van een plaatselijke club die een vergaderruimte heeft afgehuurd, is dat dan horeca? Of valt zoiets onder de normale gastvrijheid van een agrarisch bedrijf? Moet je andere eisen aan de ruimte stellen bij schenken van alcohol, die op grond van het Bouwbesluit verplicht zijn?

Gemeenten worstelen hiermee, en de ambtenaren kiezen soms als oplossing: veel erg specifieke vragen stellen.

De ondernemer wil juist graag veel openhouden.

De gemeente wil precies weten wat de boer met een leegstaande schuur gaat doen. De ondernemer wil de mogelijkheid openhouden om die schuur voor verschillende activiteiten te gebruiken.

Een andere vraag is wanneer een activiteit boven de normen uitgroeit. Een ondernemer mag eigen producten verkopen, maar in hoeverre mag hij zijn assortiment uitbreiden met

producten van collega's? Wanneer is het geen 'winkelkje' meer, maar een supermarkt? Hoeveel kampeerplaatsen zijn reëel en is dat genoeg voor een rendabel bedrijf?

Zoals uit de voorbeelden blijkt, zit het struikelblok vaak niet eens zozeer in de wetgeving zelf, als wel in de implementatie en de interpretatie daarvan. Het vergt ook van ambtenaren durf om daarmee om te gaan.

Meerwaarde duidelijk maken

Gemeenten zien het platteland als relatief leeg en rustig, en willen dat zo houden. Multifunctionele activiteiten kunnen daarmee in strijd zijn. Het verkeer kan belangrijk toenemen doordat het bedrijf meer bezoekers krijgt of er moeten nieuwe gebouwen worden gebouwd. Gemeenten zijn daarom niet altijd enthousiast over multifunctionele ontwikkelingen in een gebied. Tegen de gevreesde overlast staat echter de meerwaarde voor het gebied. De nieuwe activiteiten dragen bijvoorbeeld bij aan de leefbaarheid of versterking van de lokale economie door het inhuren van lokale ondernemers.

Veel instanties, overheden en bedrijven zijn echter niet op

MAATSCHAP, BV OF STICHTING

Agrarische bedrijven hebben als rechtsvorm vaak een maatschap of eenmanszaak. Ook multifunctionele bedrijven kunnen een maatschap of eenmanszaak zijn, maar er zijn veel meer mogelijkheden: vennootschap onder firma (vof), commanditaire vennootschap (cv), coöperatie, besloten vennootschap (bv). Bij duidelijke maatschappelijke doelen is zelfs een stichting mogelijk. Sommige ondernemers vatten alle multifunctionele takken onder de rechtsvorm van het agrarisch bedrijf. Maar vaker komt een combinatie van rechtsvormen op het erf voor. Het kan heel handig zijn om een bedrijf in meerdere rechtsvormen te verdelen, eventueel met verschillende eigenaren. Bijvoorbeeld in verband met het verdelen van verantwoordelijkheden of om de opvolging te vergemakkelijken. Een voorbeeld is een melkveebedrijf als eenmanszaak met de veehouder als eigenaar, en de boerderijcamping als bv van de veehouder en zijn vrouw samen.

de hoogte van die meerwaarde en weten het multifunctionele bedrijf daarom niet op waarde te schatten. Daarom is het belangrijk dat de ondernemer goed kan uitleggen wat zijn bedrijf doet en wat het te bieden heeft voor de maatschappij. Goede communicatie over de meerwaarde maakt het voor gemeenten aantrekkelijker om bepaalde ontwikkelingen toe te staan.

Daarbij helpt het bijzonder als het multifunctionele bedrijf de realisatie vormt van thema's binnen het gemeentelijke of provinciale beleid. Dat vergt van de ondernemer een goed inzicht in het beleid; hij kan dan duidelijk maken hoe hij hieraan bijdraagt. Bovendien kan hij bepalen of er thema's zijn die gevoelig liggen bij de gemeente, en hier al bij voorbaat maatregelen tegen nemen. Op die manier komt hij aan mogelijke bezwaren tegemoet en kan hij negatieve effecten verkleinen of compenseren.

Doordat de ondernemer beschrijft op welke wijze het bedrijf aan de beleidsdoelen van de gemeente bijdraagt, wordt er meer gedacht over wat het bedrijf de gemeente gaat opleveren dan over eventuele knelpunten. Kinderopvang betekent bijvoorbeeld meer verkeer in het landelijk gebied maar zorgt

er ook voor dat de gemeente interessant wordt of blijft voor jonge gezinnen en het levert werkgelegenheid op.

Goede communicatie is cruciaal en kan leiden tot wederzijds begrip – tussen de ondernemer, omwonenden en de gemeente. Door plannen met anderen te bespreken en ook bereid te zijn ze aan te passen, gaan omwonenden en andere partijen zich erbij betrokken voelen. Daardoor wordt de kans groter dat plannen daadwerkelijk kunnen worden uitgevoerd.

VRIJWILLIGERS

Veel bedrijven in de multifunctionele landbouw werken met vrijwilligers. Die zijn niet in dienst en vervullen aanvullende taken, maar ze zijn vaak wel erg belangrijk voor het bedrijf omdat ze bijdragen aan het functioneren van de organisatie. Werken met vrijwilligers is anders dan werken met betaalde krachten; dat kan soms best wennen zijn voor ondernemers. Vrijwilligers moeten immers goed worden begeleid en aangestuurd. Ook zijn er regels, bijvoorbeeld met betrekking tot beloning, waar de ondernemer zich aan moet houden.

Goede communicatie kan leiden tot wederzijds begrip

CAO'S

Voor de multifunctionele ondernemer kan het best lastig zijn om de juiste cao voor het personeel te kiezen. De werkzaamheden zijn immers heel divers. Ze vallen binnen diverse sectoren – waarvoor verschillende cao's gelden – maar deze sectoren zijn op het bedrijf met elkaar verbonden. Zodoende lopen ook de werkzaamheden door elkaar.

